

սակ կարծիքէ ու աստիճանէ մեծամեծ մարդիկ, մասնաւորապէս ճեմականաց շատերը, ծերակուտի անդամներ և նշուիրակներ, պաշտօնեայք և պաշտօնատեարք, այլ և այլ ուսումնական ժողովոց և վարժոցաց ներկայացուցիչք. Թիէր, Բաղէն, Պէռիէ, Նիլաու, տը Պրոկլի, Բրէվոյ-Բարատու, Պարոն Տիւրիւի՝ հասարակաց կրթութեան պաշտօնեայն, վայեան մարաջախտը և Շանկառնիէ զօրավարը, Լօուտ կլէտրսզըն որ բարեկամ էր վախճանելոյն, և այլն և այլն: Թաղման օրը Գուզէնի գերեզմանին վրայ խօսուեցան երկու փոքրիկ ճառեր. որոնցմէ առաջինն արտասանեց Պ. տը Սասի յանուն Գաղղիոյ ճեմարանին. իսկ երկրորդը Պ. Բաղէն յանուն Դպրութեանց վարժոցին. Պ. տը Սասի այսպէս կը լմընցընէր իր ճառը. « Ոչ. այն մարդը որ դեռ երէկ կը գրէր այս էջերս որ լի են յԱստուած վստահութեամբ և մեր բնութեանը անմահական վիճակի մը յուսով, բոլորովին մեռած չէ: Աչուընուս տակ տխուր դիակ մ'ունինք, բայց մարդն ոչ է անդ. Գուզէն կ'ապրի իւր գրուածքներուն մէջ, կ'ապրի այն ազնուական շարժմանը մէջ զոր տուաւ մեր դարուն փիլիսոփայութեանը: Իր անունը որ միացած է Տէգարդի, Մալպրանշի, Լայպնիցի անուններուն հետ՝ չկրնար կորսուիլ, պիտի չկորսուի: Գուզէն կ'ապրի բարեկամներուն սիրտը, երկու ճեմարաններուն յիշատակաց մէջ որ իրենց փառք կը համարէին իրեն անգամակցութիւնը: Բայց այս անմահութիւնը՝ օր պիտի գայ որ իրենք ալ պիտի մեռնին. և եթէ ուրիշ անմահութիւն մը չըլլար՝ ոչ ինչ էր. փառաց ունայնութեամբն հանդերձ մեր վախճանը մահ պիտի ըլլար: Գուզէն կը հաւատար ճշմարիտ անմահութեան, որուն պերճախօս և համոզուած առաքեալն եղաւ իր ամբողջ կենացը մէջ. իրեն յոյսը պարապ պիտի չելլայ: Վերջին անգամ մ'ալ ողջունենք իր մարմինը. իսկ հոգին՝ առ Աստուծոյ պիտի գտնանք »:

Գուզէնի փիլիսոփայական և մատենագրական ոճոյն ազգայնոց ճաշակ մը տալու համար, հետագայ թերթերէն մէկուն մէջ կը թարգմանենք իր Յաղագս Ճշմարտին, Գեղեցիկին և Բարոյն գրքէն այն գլուխը յորում կը խօսի ժէգարուն մէջ գաղղիական արուեստին վրայ:

ՄԵԾԱՄԵԾ ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կորիլլոյ կապիկը.

(Տես էջ 148:)

Որսորդութեան ուրիշ դիպուածներ:

Առաւօտ մըն էր. գիշերը սոսկալի անցեր էր. զարհուրելի միթիկ մը մարեր էր բանակետողին կրակները և նեղեր էր մեր ճամբորդները: Կորիլլոյն աղաղակը լսուեցաւ, և մէկէն Պ. տիւ Շայլիւ սրտոտեցաւ: Խմեց թաս մը խահուէ և պաքսամատ մը կերաւ և ոչինչ աւելի, վասն զի կերակուրը քիչ էր, ու գնաց:

Հագիւ մղոնի չորրորդ մասը ըրեր էին՝ դարձեալ նոր մունչիւն մը լսուեցաւ: Կենդանին հեռու չէր, և ճամբուն մացառներուն ծռելէն կ'իմացուէր դադանին մօտենալը: Որսորդները կանկաւուն և լուռ կեցան, վախճալով որ չկատղեցնեն. աւելորդ զգուշութիւն մըն էր այս: Կորիլլոն զիրենք տեսնալուն պէս ճեղքեց մացառները, երկու ոտքերուն վրայ ելաւ կանգուն կեցաւ, քանի մը քայլ առաւ, կայնեցաւ, նշտաւ, հնչեցուց իր լայն կուրծքը բռնցի հարուածներով. այլ դարձեալ վեր ելաւ կայնեցաւ, քանի մը քայլ ըրաւ, դարձեալ կեցաւ բացաւ անձաւանման բերանը և մունչեց:

Երբոր տասը քայլ հեռաւորութեամբ մօտեցեր էր՝ Պ. տիւ Շայլիւ յարմար ժամանակ սեպեց. հարուածը ճիշդ կուրծքը ինջեցուց և երեսն 'ի վայր դետին փռեց: « Այս կենդանիները, կը

խորհրդածէ մեր հեղինակը, դիւրաւ կը մեռնին, միւս վայրենի դազանաց շատին պէս դիմացկուն չեն. այս բանս աւելի մարդկային նմանութիւն է. արու կորիլոյ մըն էր միջին տարիքով » :

Ուրիշ նոր դիպուած, նոր յաղթութիւն մըն ալ: Կենդանւոյն մօտ ըլլալը իմացեր էին մռնչելէն. բոլորովին մօտ կը կարծէին, սակայն հարկ եղաւ որ երեք քառորդ քալեն ինչուան հանդիպեցան: Մարդիկը տեսնելուն պէս, եկաւ համարձակ անոնց քով, իրարու ետեւ սրաձայն հաջելով:

« Մօտենալու կերպէն անգամ մըն ալ առիթ ունեցայ դիտելու, կը դրէ Պ. տիւ Շայլիւ, թէ երկար ատեն կենալու չէր կրնար դիմանալ: Կարճ և բարակ ոտքերը բաւական ոյժ չունին մարմնոյն զանգուածը կրելու, ծանրութենէն կը ծռի, և տեսակ մը ճօճումով կը քալէ, ուր իրեն երկայն բազուկները ձախ կերպով կը գործածէ գաւազանի տեղ: Երկու անգամ նստաւ մռնչեց, կարծես թէ կը զգար որ ձայնին լիուլի հընչմանն ու ազդեցութեանը համար հարկաւոր զօրութիւնը կը պակսէր եթէ ոտքի վրայ կենար: »

« Հրացանս լեցուցի, կրնայի զէնքիս վրայ վստահիլ, և ամենուն առջևէն կը քալէի: Սպասեցի որ այլանդակ գազանը ինծմէ տասը քայլ հեռու ըլլայ, և երբ վերջին անգամ մըն ալ կեցաւ որ մռնչէ՝ հրացանս պարպեցի. և ինքը երեսն 'ի վայր ընկաւ և մեռաւ: »

« Արու մատաղ կորիլոյ մըն էր առոյգաբերձ, մեծղի հերձատամներով, մատները ճիրանանց նման, կուրծքին և թևերուն երիկամանցը թանձրութիւնը յոյր և աճեցուն. համառօտ ըսել՝ բովանդակ արտաքին երևոյթէն յայտնի կ'ըլլար թէ սկայածեւ ոյժ մը ունէր: »

« Երբէք չկրցայ մեռած կորիլոյ մը տեսած ժամանակս անտարբեր ըլլալ. ուր մնաց այն յաղթական ուրախութիւնը զգալ՝ զոր որսորդը կրնայ ունենալ յաջող հարուածին վրայ: Անանկ մը կու գար միշտ ինծի որ թէպէտ հրէշային բայց միանգամայն մարդանման

արարած մը սպաննած ըլլամ. և որչափ ալ իրաւ չէր այս բանս, սակայն զգացմունքը ազդու էր իմ սրտիս մէջ: »

« Կենդանին հինգ ոտնաչափ և ութը բթաչափ երկայն էր »:

Ամէն որսորդութիւնները այս բարեբաղդ ելքը չեն ունենար: Անգամ մը Պ. տիւ Շայլիւ երբոր անտառներուն մէջ որսի ելած էր պզտի բանակի մը գլուխ անցած, իր անխոհեմ ընկերակիցներէն մէկը համարձակեցաւ մինաւորիկ յառաջանալու, ուր կորիլոյի մը հանդիպելու յոյս կար: Գրեթէ ժամ մը անցեր էր քանի որ զինքը աչքէ կ'որսունցուցեր էին, երբ մէյմ'ալ հրացանի հարուած մը լսուեցաւ հեռուանց. ետքը երկրորդ մ'ալ: Ամէնքը վազեցին ձայնին ուղղութեամբ յուսալով մեռած կորիլոն գտնալ. և ահա անտառը զարհուրելի մռնչիւններով սկսաւ թնդալ:

« Քիսմալոյ սաստիկ չփոթած թևէս բռնեց, և ձախորդ գուշակութիւններէ վախնալով ընթացքնիս շուտցուցինք, և շատ շանցաւ վախերնիս իրաւ ելաւ: Խեղճ ընկերնիս որ ինքզինքը վրտանդի մէջ դրած էր միս մինաւորիկ արիւնշաղախ հողոյն վրայ ինկած էր: Փորը սաստիկ պատռուած և բոլոր փորոտիքները դուրս ընկած էին. քովս էր հրացանը որուն բունը ջախջախեալ էր, և ծռած ու տափկած գլանին վրայ կորիլոյին ակառներուն նշանները կ'երևային: »

« Խեղճը մեռած չէր. փաթթեցինք վէրքերը, քիչ մը օդի խմցուցինք որով ինքզինքը գտաւ և թէպէտ դժուարաւ՝ սակայն սկսաւ խօսիլ և պատմեց թէ սաստիկ կատղած և արու մեծ կորիլոյի մը հետ դիմացէ դիմաց գտնուած էր, և թէպէտ տասը քայլ հեռաւորութեամբ հրացանը պարպեր էր, այլ անտառին նոյն տեղը սաստիկ մութ ըլլալուն՝ հարուածը վրիպեր, և կենդանւոյն կողը միայն վիրաւորեր էր: Կորիլոն ան ատեն կատաղութեւ կուրծքը զարնելով իր ախոյեանին վրայ սկըսեր էր գալ: »

« Փախչիլը անկարելի էր, քանի մը

քայլէն գազանը վրայ կը հասնէր: Կեցեր էր ուրեմն, որչափ կարելի էր շուտով լեցընելով հրացանը. բայց զէնքը վեր առնելուն ժամանակ՝ կորիլլոն ձեռքէն վար ձգեր էր և իյնալուն ժամանակ հարուածը ճաթեր էր: Նոյն վայրկենին կենդանին մռնչելով այլանդակ թաթին մէկ հարուածովը պատուեր էր որսորդը, աղիքները դուրս հանելով. խեղճին իյնալու ատենը գազանը յափշտակեր էր նաև հրացանը և ճմլեր էր զօրաւոր ծաւելեացը մէջ »:

Երբ Պ. տիւ Շայլիւ հասաւ հոն, կորիլլոն անյայտացած էր: « Այս կենդանեաց սովորութիւնն է որ երբ վրանին մէկը յարձըլի քանի մը հարուած իջեցընելէն ետքը իրենց կատաղութեան զոհը գետնին վրայ ձգած՝ մացառնելուն մէջ կը քաշուին »:

Խեղճ մարդը բանակը տարինք և ըստիպուեցաւ դարձեալ պատմելու գըլխուն եկածը, ու ամէնքը հաստատեցին թէ ոչ կորիլլոյ այլ մարդ՝ փոխուած կորիլլոյ եղած չար մարդ մըն էր վրան յարձըկողը: Ոչ ոք, կ'ըսէին, կրնար ազատիլ այնպիսի էակի մը ձեռքէն, և ոչ իսկ առաջին քաջայանդուղն որսորդները կրնային սպաննել զինքը:

Սակայն երկրորդ օրը սպաննուեցաւ, բայց իրեն զոհ եղող թշուառ որսորդն ալ քանի մը ժամէն մեռաւ:

Դ. Պապիք: — Պ. տիւ Շայլիւ, որ այնչափ հասակաւոր կորիլլոններ սպաննած է, ողջ ամենևին բռնած չէ. կը հաստատէ թէ նաև անկարելի է ողջ բռնելը: Մատաղներուն որսը տարբեր է, թէպէտ և գործը նոյնպէս դժուար:

Քանի մը օգնական որսորդք՝ որ մեր ճամբորդը առած էր իր ծառայութեանը համար, դացած էին իրեն հրամանին համեմատ անտառները ջարդելու: Հինգ հոգի առանց ձայնի անտառին մէջէն կ'անցնէին, երբոր լսեցին պզտի կորիլլոյի մը աղաղակը որ մայրը կը կանչէր: Կէս օրուան մօտ էր. խորունկ լռութիւն մը կը տիրէր: Աղաղակը երկրորդ անգամ մ'ալ լսուեցաւ: Որսորդները

գիտնալով թէ ինչ մեծ ուրախութիւն պիտի ըլլայ իրենց տիրոջը համար պըզտի կորիլլոյ մը բռնելնին, որոշեցին այն կողմն երթալու՝ ուսկից որ ձայնը կու գար: Հրացանը ձեռուընին, անցան խիտ մացառի մը մէջէն. քանի մը նըշաններէ իմացան որ մայրը հեռու չէր, և կրնար կարծուիլ թէ արուն ալ մօտ չըլակայից մէջ ըլլար. սակայն քաջ որսորդները չտարակուսեցան:

Մեռածի պէս լռիկ մնջիկ հազիւ չունչ առնելով առաջ կ'երթային: Իրենցմէ քանի մը քայլ առաջ՝ մայրառները շարժեցան: Մէկէն տեսան մատաղ կորիլլոյ մը որ նստած ուտելու հետ էր, քիչ հեռու նոյնպէս մայրը նստած կ'ուտէր: Նոյն վայրկենին յորում հրացանները կ'ուղղէին, մայրը տեսաւ զիրենք. հրացանները արձկեցին, և անիկայ մահացու վիրաւորուած ինկաւ:

Հրացանին արձակման ձայնէն պզտի կորիլլոն պառուած էգին վրայ վազեց, գրկեց, և ծոցին մէջ հանգչեցաւ: Որսորդներուն յաղթութեան ձայնէն խելքը զլուխը գալով մօրը մարմինը լղեց, ծառի մը վրայ ելաւ, և ինչուան գազաթը բարձրացաւ, ուր նստաւ և սկսաւ մռնչել:

Սները չփութած էին՝ չուզելով ոչ վիրաւորել և ոչ ալ վիրաւորիլ. Վերջապէս մտածեցին ծառը կոտրել. և իյնալու և միանգամայն փոքրիկ հրեշին զարմացման ժամանակ՝ սփածանելի մը գըլուխը նետեցին՝ այսու հանդերձ մէկը ձեռքէն՝ միւսն ալ սրունքէն վիրաւորուեցաւ:

Եւ որովհետեւ այս ձառագէժ և մանկահասակ կենդանին զարմանալի զօրութիւն մը ունէր և ոչ ոք կրնար սանձել իր կատաղութիւնը, չէին զիտեր թէ ինչպէս տանին: Վերջապէս վիզը երեքժանիի մէջ խոթեցին որով հեռու կը բռնուէր և միանգամայն չէր ալ կըրնար փախչիլ, և այս կերպով Պ. տիւ Շայլիւին բերին: « Չեմ կրնար, կը զրէ, իմացած զգացմունքս պատմել: Այս մէկ վայրկեանովս Ափրիկէի մէջ կրած

աշխատութեանցս վարձքն ընդունեցայ » :

Բոլոր գեղը շարժման մէջ էր : Մատաղ կորիլլոն կը մոնչէր և կը գոչէր . պզտիկ աշուրներովը կայծակի պէս կը նայէր , և եթէ կարենար մէկը ձեռք ձգել՝ բանը վատ էր :

Երկու ժամուան մէջ հնդկեղեգեայ աղէկ ամուր հիւղ մը շինեցին , բաւական լայն վանդակներով որպէս զի կապիկը կարենայ տեսնալ և տեսնուիլ : Բռնութեամբ մէջը փակեցին զինքը . և Պ . տիւ Շայլիւ կրցաւ վայելել հանդարտութեամբ իր բռնակալութեան տեսարանը :

Արու մատաղ կորիլլոյ մըն էր , որ ապահովապէս դեռ երեք տարուան չկար : Երեսը և ձեռքերը բոլորովին սև էին . աչքերը հասակաւորներուն պէս այնչափ խոր մտած չէին : Ետևի մազերը կը սկըսէին յօնքէն և կը բարձրանային մինչև գագաթը ուր սևութիւնը կարմրի կը զարնէր . երկու կողմանէ երեսին վըրայ իջնելու համար ինչուան ներքին ծամելիքը , կերպ մը ֆալսի մօրուքի նման : Վերի շրթունքը հաստ և ցանցաւ կաշիով պատեալ էր . արտևանքը շատ բարակ էին , յօնքերը շատակ՝ և ըթաշափի իրեք մասին չափ երկայն :

Կռնակի մորթը երկաթի նման մոխրագոյն էր . կուրծքը և փորը նոյնպէս մազոտ . բայց ուրիշ ամէն կողմերէն աւելի երկայն էր բազուկներուն մորթը , և անոնց վրայ կ'երևար սև գորշախառն գոյն մը , որ կը պատճառէր արմատներուն ճերմակ և ծայրերուն բոլորովին սև ըլլալէն . ծնկուրները մոխրագոյն սև , և քանի ոլոքներուն կը մօտենար այնչափ աւելի կը սևնար . իսկ ոտքերուն գոյնը բոլորովին սև :

Զգենք հիմայ որ Պ . տիւ Շայլիւ պատմէ այս պապիին ըրածները ու ձևերը :

« Երբոր տեսայ այս պզտի ընկերակիցս պնդապէս փակուած վանդակին մէջ մօտեցայ քանի մը խրախուսական խօսքեր իրեն ուղղելով : Հեռուն անկիւն մը քաշուած կեցեր էր , բայց հազիւ

թէ իրեն կը մօտենայի՝ մոնչեց և վրաս եկաւ , և թէպէտ ես ջանայի ըստ կարելոյն շուտով ետ քաշուիլ՝ սակայն յաջողեցաւ տաքատու բռնելու և թաթովը պատռեց . յետոյ դարձեալ անկիւնը դարձաւ : Այս յարձակմունքը աւելի չըմհայեաց ըրաւ զիս , սակայն և այնպէս չյուսահատեցայ զինքը ընտանեցընելէն :

» Վանդակին խորը կծկած կեցեր էր . մոխրագոյն աչքերը անզգամ նայուածք մը ունէին . ոչ երբէք այս պըզտի գազանին նման ժանտ երես տեսեր եմ :

» Առաջին ընելիքս եղաւ իմ արգելականիս հարկաւոր եղածը ճարել : Մարդ խաւրեցի որ այս կենդանւոյն սիրած պտուղներէն գտնան բերեն և աման մը ջրով հանդերձ զասուք իրեն քով դրի : Բայց չուզեց բանի մը զըպչիլ ինչուան որ ես ըստ բաւականին չհեռացայ անկից :

» Երկրորդ օրը գտայ զՅոէ — այս առունը դրեր էի իրեն — առջի օրուրէն աւելի կատաղի : Աղաղակաւ և վայրենի ոստոստմամբ վանդակին մօտեցողին վըրայ կը յարձըկէր , և կարծես թէ զմեզ բզիկ բզիկ պիտի ընէր : Նոյն օրը առջևը քանի մը անանասի տերևներ նետեցի , և զիտեցի որ միայն ճերմակ մասերը կ'ուտէր . սակայն կը տեսնուէր թէ աղէկ ախորժակ ունի , թէպէտև բնիկ անտառին տերևներէն և պտուղներէն դուրս ամէն բան կը մերժէր :

» Երրորդ օրը երեսը աւելի սաստիկ խորշոմեցուց և գազանացուց . երբ տեսնար որ մէկը իրեն մօտենալու միտք ունի իսկոյն կը մոնչէր կամ անկիւնը քաշուելով և կամ յանդուգն մօտեցողին վրայ ցատկելով յարձըկելու համար :

» Չորրորդ օրը , երբ ոչ ոք կար հոն , կրցաւ վանդակին երկու անջրպետները կոտրել ու փախչիլ : Մէկէն բոլոր սևերը ոտք հանեցի , ու անտառը խրկեցի որ խուզախնդրեն : Բայց երբոր ես փոթով տուես կը մտնայի հրացաններէս մէկը առնելու , և ահա անկողնոյս տա-

կէն սպառնալից ձայն մը լսեցի. մեր Յոէն էր որ այս ծածկուած տեղէն իմ ամէն շարժմունքս կը դիտէր : Փութա-
ցի պատուհանները գոցեցի, և մարդիկ
օգնութեան կանչեցի որ դուռը պահ-
պանեն : Երբոր Յոէն սեւերես մարդիկը
տեսաւ՝ կատղեցաւ և անկողնին տակէն
հրացայտ աչքով վեր ցատքեց . դուրս
ելանք դուռները վրան գոցելով, և զին-
քը սենեկին մէջ ազատ ձգեցինք, լաւ
համարելով հանդարտութեամբ բռնե-
լու հնարք գտնալ, քան թէ փութալ
ու իր սոսկալի ակռաներուն զմեզ մատ-
նել :

» Սակայն Յոէ սենեկին մէջտեղը կե-
ցեր էր կասկածանք չորս կողմի եղած-
ները դիտելով : Վախցայ որ ճօճանա-
կիս ձայնէն՝ կատաղութիւնը մեծագին
ժամացոյցիս վրայ չթափէ :

» Վերջապէս քիչ մը հանդարտած
տեսնալով՝ ուռկան մը բերել տուի, և
յանկարծ դուռը բանալով գլխուն վը-
րայ ձգեցի . ան ատեն ոտնակապեալ
սկսաւ զարհուրածայն մռնչել և ամե-
նայն կերպ արագի նետել : Ես ծոծրա-
կէն բռնեցի, երկու հոգի ալ բազուկնե-
րէն և չորրորդ մը ծնկերէն . այսպէս
չորս մարդկանց ձեռքը կալանաւորեալ
այս անհեթեթ արարածը մեզի շատ
նեղութիւն տուաւ : Ըստ կարելոյն շու-
տով տարինք և նորոգեալ վանդակին
մէջ դրինք, և դարձեալ փակեցինք : Կե-
նացս մէջ այսպիսի կատաղի կենդանի
տեսած չեմ . երկու օր իրարու ետեւ ամե-
նէին կերպը չփոխեց . սկսայ անսուղ
բռնել, և այս շահեցայ որ քսանուչորս
ժամանօթի կենալէն ետքը եկաւ ծան-
րաքայլ ձեռքիս մէջէն անտառային բու-
սոց սերմունքն առաւ ու անկիւնը քա-
շուեցաւ կերաւ :

» Մտադիր քննասիրութեամբ տաս-
ներհինգ օր միակերպ դիտեցի, բայց ու-
րիշ նոր բան մը չտեսայ . տասնըվեցե-
րորդ օրը երբ կերակուր կը տանէի՝ տե-
սայ որ վանդակին հնդկեղեղներէն մէկը
կրծուած էր և զազանը դարձեալ փա-
խեր էր : Բարեբաղդաբար հեռու չէր,
և բոլորտիքս նայելով տեսայ որ Յոէն

չորս թաթ ցատքելով շտապաւ կը վա-
զէր մարգագետնի մը մէջէն դէպ 'ի
թանձր ծառանոցը :

» Մարդիկներս կանչեցի և պաշարե-
ցինք զինքը, որ փոխանակ ծառի վրայ
ելլալու՝ անտառակին ծայրերը կանկ
առաւ կեցաւ : Հարիւրյիսուն հոգի բո-
լորակ մը ձեացուցինք չորս կողմը : Ան
ատեն ոռնալով խեղճ մէկուն վրայ
յարձրկեցաւ, որ վախէն գետին ինկաւ,
բայց իյնալը աղէկ եղաւ, վասն զի գա-
զանը չփոթեցաւ և ժամանակ տուաւ
որ բերած ուռկաննիս վրան ձգեմք :

« Այս անգամ ես վանդակին չվըս-
տահեցայ, ուստի վիզը պզտի շղթայ
մ' անցուցի . սակայն ժամ մը հարկ ե-
ղաւ այս պզտիկ գազանը շղթայի զար-
նելու համար :

» Այս վայրկենէն սկսաւ ուրիշ ախ-
տերուն հետ նենգաւորութիւն ալ բա-
նեցնել շատ անգամ երբ կու գար կե-
րակուրը ձեռքէս առնելու . պիշ պիշ ե-
րեսս կը նայէր որպէս զի զբաղեցնէ զիս
և մի և նոյն միջոցին թաթը առաջ կը
բերէր, ուզելով ծունկիս վրասել : Շատ
անգամ՝ սոնազգեստս բղկտեց . համա-
ռօտ ըսելով՝ ստիպուեցայ անբաւ զգու-
շութեամբ քովը մօտենալ : Սկերը ա-
ռանց զանիկա մոլեգնելու չէին կրնար
հոնկից անցնիլ :

» Իրեն մօտ եղած տակառի մը կէսը
չոր խոտով լեցուցի, որպէս զի բարձի
տեղ ծառայէ . մէկէն զիտցաւ գործա-
ծել . ախորժելի էր տեսնալը թէ ինչ-
պէս բարձր կը խառնէր և այս բոյնին
մէջ կ'ամփոփուէր : Գիշերը վրայ գա-
լով՝ մէյմը բոյնին մէջ կծկեւէն վերջը,
ծածկեց զինքը անոնցմով :

» Երկրորդ փախուստէն տասը օր
ետքը մեռաւ : Ամենօրեայ կերած կե-
րակուրէն այնպէս կը կարծուէր թէ ա-
ղէկ առողջ ըլլայ . մահը չարչարալից ե-
ղաւ » :

Քանի մը ամիսէն վերջը անոր տեղը
ոռնեցաւ ուրիշ մը : Այս անգամ Պ. տիւ
Շայլիւ մասնակից եղաւ կենդանւոյն զե-
րի բռնուելուն :

« Լուութեամբ կը քաղէինք, կ'ըսէ,

երբ աղաղակ մը լսեցի, և յանկարծ տեսայ առջևս էգ կորիլլոյ մը, որուն ծոցէն կախուած էր ձագը և կաթ կը ծռէր: Մայրը կը շոյէր ձագուկը և աչուրներովը անուշութեամբ կը փայփայէր: Այս տեսարանը այնչափ սրտաշարժ և այնպէս շնորհալի էր որ ես զարմացած կեցեր էի, մտածելով ինքնիրենս թէ լաւագոյն չէր արդեօք զանոնք իրենց հանգարտութեանը մէջ ձգել: Բայց ուրոշմունք ընելէս առաջ՝ որսորդս հրացանը պարպեց և մայրը սպաննեց:

» Մայրը ինկած էր, բայց ձագուկը դեռ անոր կպած կեցեր էր, և զթալի աղաղակաւ զինքը շարժել կը ջանար: Ես առաջ քալեցի, և երբ խեղճ պզտի ձագուկը զիս տեսաւ, գլուխը մօրը ծոցին մէջ ծածկեց: Դեռ ոչ կրնար քալել, ոչ խածնել, ուստի առանց դժուարութեան ձեռք ձգեցի, և բռնեցի զինքը, մինչդեռ իմ մարդիկներս մայրը գաւազանէ մը կախելով բռնաւորեցան: Գիւղաքաղաք հասնելով դիակը գետին դրին, ես ալ ձագուկը քովը կեցուցի: Երբոր զմայրը տեսաւ, դէպ 'ի իրեն գընաց և գիրկը ինկաւ. բայց չգտաւ իր սովորական կերակուրը, և տեսայ որ կը սկսէր տարակուսիլ, և սկսաւ ողբական ձայներ հանել « հո՛, հո՛, հո՛, » որ իմ սիրտս ալ կը շարժէր:

» Անօգուտ տեղը կաթ փնտռեցի այս խեղճ ձագուկին համար որ դեռ ուրիշ բան չէր կրնար ուտել, ուստի իր բռնունելէն երեք օր վերջը մեռաւ: Առջինէն աւելի հանգարտաբարոյ կ'երևար, վասն զի ձայնս կը ճանչնար, և երբ զիս տեսնար գալ՝ մօտենալ կը ջանար »:

Երբորդ անգամ մ'ալ Պ. տիւ Շայլիւ հանգիւսմամբ ողջ ձագ կորիլլոյ մը բռնեց, այսպիսի պարագաներով:

Ժամէ մը 'ի վեր որսորդութեան զբաղած, երբոր պզտի կորիլլոյի մը մայրը կանչելուն աղաղակը լսուեցաւ, յառաջընթաց անձինք սկսան մագլցել անտառային մարդիկներու պէս: Կէս ժամուան մէջ երկու հրացան պարպուեցաւ. Պ. տիւ Շայլիւ վազեց և կորիլլոյ մայրը մահացու վիրաւորուած գտաւ,

սակայն ձագուկը մացառներուն մէջ ապականելով ազատած էր:

Պահուրտեցան որպէս զի դառնալուն հանդիպին. քիչ ատենէն դարձաւ, ցատքեց մօրը վրայ և սկսաւ զինքը փայփայել և դիւլ: Որսորդները խկոյն յարձրկեցան. այս պզտի կենդանին յայտնի էր թէ դեռ երկու տարեկան չկար, բայց ուժով դէմ դրաւ ու կրցաւ փախ չիլ. սակայն դարձեալ բռնուեցաւ, և քանի մը վայրկենէն ետքը կապուած էր:

Այս էգ կորիլլոյ մըն էր. երբ մօրը քովը տարին՝ վրան ինկաւ, գլուխը մօրը ծոցին մէջ խօթեց. սրտաշարժ տեսարան մըն էր եղածը:

Դժբաղդաբար այս պզտիկ էգը տափօր միայն ապրեցաւ. պզտի արու ձագին պէս կատաղի չէր, ինչպէս որ վերը պատմեցինք, բայց հաւասարապէս նենդաւոր էր: Երբոր իրեն մօտենային, նոյն սպառնալից կերպերը կ'ընէր, աչքերը՝ թէպէտեւ աւելի անոյշ, նոյնպէս չէկ և խորամանկ նայուածք մ'ունէին: Անտանելի արու ձագին պէս աչուրները վրաս կը տնկէր չար խորհուրդ մը երկնելով, կը գրէ Պ. տիւ Շայլիւ. ետքը փայլակնանման արագութեամբ թևովը և բազկաւ մէկ կողմանէ հողուն կը յենուր, և միւսովը կը ջանար հարուած մը տալ մատուրներովը զիս ձեռք բերելու համար: Բաղդ կը սեպէի ոտքին բութ մատին ճանկոսմունք քէն ազատիլս: Բոլոր շարժմունքը կարգէ դուրս թեթեւ, և ուժը հասակին և պզտիկութեանը համեմատ ճշմարտեւանսովոր բան էր »: